

Plenum

Onsdag 6.10.2021 kl. 13.59—18.12

2. Debattinitiativ om att genomföra strategin för psykisk hälsa och stärka den psykiska hälsan i arbetslivet, utbildningen och i vardagen för alla

Debattinitiativ DI 4/2020 rd

Debatt

Förste vice talman Antti Rinne: Ärende 2 på dagordningen är en sammanförd aktuell debatt om att genomföra strategin för psykisk hälsa och stärka den psykiska hälsan i arbetslivet, utbildningen och i vardagen för alla och om den nationella drogpolitiken.

Den aktuella debatten inleds med anföranden av debattinitiativens första undertecknare, ledamot Tarja Filatov och ledamot Anna Kontula. Därpå följer familje- och omsorgsminister Krista Kiurus anförande. Därefter ger talmannen ordet för repliker enligt eget överbäggande. Ledamöterna kan anmäla sig för replikerna i plenum genom att trycka på knapp V. För debatten reserveras en och en halv timme från och med nu.

Jag öppnar debatten. — Ledamot Filatov, varsågod.

Debatt

14.51 **Tarja Filatov sd** (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä ei ole varaa lint-sata mielenterveyden edistämisestä eikä mielenterveyden häiriöiden nopeasta hoidosta. Meidän hyvinvointimallimme edellyttää korkeaa työllisyysastetta, eikä se kestä heikentyneen mielenterveyden yhteiskunnallisia vaikutuksia. OECD arvioi jo vuonna 2018, että heikentyneen mielenterveyden kustannukset ovat vuositasolla 11 miljardia, ja tämä tarkoitti silloin noin 5,5:tä prosenttia bkt:stä.

Hallituksen mielenterveysstrategia on tärkeä avaus. Nyt ensimmäistä kertaa mielenterveys tunnustetaan laajana yhteiskunnallisena asiana. Strategian tehokas toimeenpano ei saa unohtua koronan jälkihoidossa, päinvastoin: sen toimeenpano on oleellinen asia jälleenrakennusta. Mielenterveyden ongelmia ei ratkaista yksin terveydenhuollon keinoin eikä vain yksilöä auttamalla — tukea tarvitsevat myös läheiset. Mielenterveyttä tulee edistää kaikessa poliittisessa päätöksenteossa, erityisesti työelämässä ja koulutuksessa. Asia on tärkeä, ajankohtainen ja laaja-alainen, ja siksi eduskunnan mielenterveyspoliittinen neuvottelukunta, jossa on kaikkien puolueiden edustus, halusi, että koko eduskunta käsittelee tätä asiaa.

Arvoisa puhemies! Työikäisen väestön hyvä mielenterveys vahvistaa talouskasvua. Se on edellytys monille työelämässä vaadittaville ominaisuuksille, kuten vaikkapa mukautumiskyvylle, uuden oppimiselle, luovuudelle, ongelmanratkaisulle, vuorovaikutustaidoille ja niin edelleen. Mielenterveyttä vahvistamalla on arvioitu, että voisimme saada jopa 9 500 työllistä vuodessa enemmän. Mielenterveyden häiriöt ovat nimittäin suurin syy työkyvyttömyyseläkkeille. Jos mielenterveyssyistä johtuvia työkyvyttömyyseläkkeitä pystytään

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

vähentämään, niin myös työllisyysaste voi nousta ja bkt vahvistua. Me menetämme vuosittain noin 17 miljoonaa työpäivää mielenterveyden häiriöiden vuoksi, ja sairauslomapäivien määrä on kasvanut vuodesta 2016 vuoteen 2019 yli 40 prosenttia. Meillä ei ole varaa menettää nykyisellä tahdilla ihmisiä työkyvyttömyyseläkkeelle tai pitkille sairauslomille. Me tarvitsemme varhaisen puuttumisen ja välittämisen malleja työelämään sekä laajemmin mielenterveyden häiriöiden tehokasta ja vaikuttavaa hoitamista.

Arvoisa puhemies! Mielenterveydessä ei tietenkään ole kyse vain taloudesta ja työllisyydestä, vaan ennen muuta on kyse inhimillisestä ja kansanterveydellisestä haasteesta. Siksi on tärkeää huolehtia myös työelämän ulkopuolella olevien mielenterveydestä. Mielenterveysstrategiassa on nostettu esille lasten ja nuorten mielenterveyden rakentuminen arjessa. Perheissä, kouluympäristössä sekä harrastuksissa rakennetaan mielen hyvinvointia. Näiden osa-alueiden osalta mielenterveysstrategian poikkihallinnollinen toimeenpano on äärimmäisen tärkeää.

Korona ja sen aiheuttama yksinäisyys ovat olleet keljuja kavereita. Uusimman kouluterveyskyselyn mukaan noin neljä viidestä vastaajasta on tyytyväinen elämäänsä, mutta tämä tyytyväisten lukumäärä on laskenut aiemmasta. Kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta on kokenut joka kolmas yläkoulussa tai toisella asteella opiskeleva tyttö, pojista kymmenisen prosenttia. Yksinäisyys on lisääntynyt kaikissa ikäryhmissä. Korkeakouluopiskelijoista 70 prosenttia on kokenut, että opiskelu on vaikeutunut koronaepidemian aikana. Korona on lisännyt myös eroja hyvin pärjäävien ja heikommin pärjäävien välillä.

Aikuisiän mielenterveyden häiriöistä noin puolet syntyy ennen 14:ää ikävuotta ja kolme neljäsosaa ennen 25. ikävuotta, ja tämän vuoksi meidän on ehdottoman tärkeää panostaa nuoriin. Psykososiaalinen hoitovelka ei poistu, vaikka 100 prosenttia meistä olisi rokotettu, talous kasvaisi vauhdilla ja työllisyys paranisi. Se näkyy nyt, ja se näkyy viiveellä, ja sen vuoksi meidän on tehtävä kaikkemme, jotta hoitoonpääsy nopeutuu ja paranee. Kutsuimme sitä vaikka sitten hoitotakuuksi, terapiatakuuksi tai ihan millä nimellä tahansa, niin tärkeintä on se, että ihmiset saavat oikea-aikaista apua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Kontula, olkaa hyvä.

14.56 Anna Kontula vas (esittelypuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Päihteet ovat merkittävä yhteiskunnallinen ilmiö. Niillä on näkyvä rooli suomalaisessa kulttuurissa juhlaperinteistä sketsisarjoihin. Tuttu on myös päihteiden varjopuoli. Huumeriippuvuus yleistyy, ja alkoholin ongelmakäyttäjiä on puoli miljoonaa. Päihteistä kärsivien joukkoja kasvattavat edelleen heidän lähipiirinsä.

Päihteissä on kyse myös taloudesta. Pelkästään alkoholiteollisuuden ja sen kaupan piirissä työskentelee kymmeniätuhansia ihmisiä. Laillisten päihteiden verotuotot ovat huomattavat. Toisaalta päihteet lisäävät sairauslomapäiviä, tappavat työikäisiä ja ovat usein mukana syrjäytymisprosesseissa. Alkoholin arvioidaan aiheuttavan lähes miljardin ja huumaiden neljännesmiljardin vuosittaiset kustannukset Suomessa.

Arvoisa puhemies! Viime vuosikymmeninä suomalainen alkoholipolitiikka on nojanut saatavuuden säätelyyn ja huumausainepolitiikka täyskriminalisointiin. Ei-lääkinnällisten lääkkeiden käyttöä sekä ylilääkitsemistä on tarkasteltu lähinnä kysymyksenä lääkärin riittävästä neuvonnasta. Kokonaisvaltaista päihdepoliittista keskustelua on käyty verraten vähän. Sen sijaan on puitu yksityiskohtia: Saako olutta myydä baarista mukaan? Millaisin ehdoin opiaattipohjaisia kipulääkkeitä myönnetään? Tarvitaanko pistohuoneita? Pitäisikö

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

kannabis dekriminalisoida? Yhteistä näille keskusteluille on, että areenalle mahtuu vain yksi aine kerrallaan, vaikka todellisuudessa päihteitä käytetään usein sekaisin. Kun monilla on ilmiöstä omakohtaisia kokemuksia ja huomattavasti harvemmillä tutkimustietoa, on keskustelu altis myös enemmän emootioihin kuin tietoon perustuville puheenvuoroille.

Päihteiden varjot odottavat kuitenkin edelleen ratkaisuja. Vain joka kolmas hoitoa tarvitseva päihderiippuvainen sellaista saa. Stigman vuoksi ryhmä on erityisen altis myös muille oikeusloukkauksille. Merkittävä osa rikollisuudesta, järjestyshäiriöistä, mielenterveysongelmista, onnettomuuksista ja lastensuojelutarpeista on kytköksissä päihteisiin. Näiden tuttujen haasteiden lisäksi käynnissä on useita kehityskulkuja, jotka myös vaativat tarkistamaan kansallista päihdepolitiikkaa. Perinteinen huumoririkollisuus toimii aikaisempaa järjestäytyneemmin, ja digitalisaatio on avannut päihdekaupalle kokonaan uuden toimintakentän. Selkeä trendi on myös lääkkeiden ja huumeiden sekä näiden laillisten ja laittomien markkinoiden limittyminen.

Arvoisa puhemies! Vakava päihdepoliittinen keskustelu tuntuu Suomessa toistuvasti jäävän kiireellisemmiksi koettujen asioiden jalkoihin — näin siitäkkin huolimatta, että monissa verrokkimaissamme on tehty tai tekeillä merkittäviä päihdepoliittisia uudistuksia. On selvää, että lähivuosina päihdepolitiikan päivitys nousee agendalle myös meillä. Yhteiskunnan eri toimijat haastavat politiikan ottamaan kantaa ainakin käytön rikosoikeudelliseen sääntelyyn, huumaavia ominaisuuksia sisältävien aineiden lääkekäytön sääntelyyn, päihdehoidon saatavuuteen, ainetestaukseen, huumekuolemien kasvutrendiin ja niin edelleen.

Arvoisa puhemies! On tärkeää, että pelisääntöjä päivitettäessä myös eduskunta kantaa vastuunsa. Tänäkin kymmenettuhannet suomalaiset yrittävät antaa vanhemmilleen anteeksi asioita, joita yhdenkään lapsen ei olisi pitänyt kohdata. Juuri tänään tuhannet vanhemmat miettivät, missä oma lapsi on ja onko hän elossa. Siinä, arvot kollegat, hyvät ministerit ja arvoisa puhemies, ei ole mitään toisarvoista, ei mitään, minkä vastuunsa tunteva politiikko voisi siirtää tuonnemmaksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kiuru, olkaa hyvä.

15.01 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitän aloitteen jättäjiä lämpimästi mahdollisuudesta käydä keskustelua näistä tärkeistä aiheista.

Päihde- ja mielenterveyspalveluita koskee yhteinen ongelma. Kummassakin palveluiden saatavuudessa ei olla valitettavasti vieläkään riittävällä tasolla. Siksi on arvokasta, että me keskustelemme nyt asiasta ja saamme käydä yhdessä läpi ratkaisuja, joita hallitusohjelman mukaan tällä hetkellä toteutetaan, ja keskustella myös siitä, mitä sitten jatkossa tulisi tehdä.

Suomalaisista 86 prosenttia arvioi psyykkisen hyvinvointinsa vähintään kohtalaiseksi. Vuosittain 1,5 prosenttia suomalaisista sairastuu johonkin mielenterveyden häiriöön. Ainaakin joka kymmenes ja ehkä jopa joka viides suomalainen kokee elämänsä varrella ainakin yhden vakavan masennusjakson. Eri tutkimusten mukaan noin 20–25 prosenttia nuorista kärsii jostakin mielenterveyden häiriöstä, ja ne ovat koululaisten ja nuorten aikuisten tavallisimpia terveysongelmia, ikävä kyllä. Siksi on rehellistä myöntää, että mielenterveydelliset ongelmat ovat uusin suomalainen kansantauti.

Nämä kaksi käsittelyssämme olevaa aihetta kietoutuvat myös toisiinsa siksi, että mielenterveyden ja päihdehäiriöiden samanaikaisuus on yleisempää kuin ajatellaan. Esimer-

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

kiksi noin 10–30 prosentilla masennusta sairastavista on samanaikainen päihdehäiriö. Tämä näkyy myös terveyspalveluissamme. Noin puolella päihteen takia palveluissa asioineista oli myös lääkärin toteama mielenterveyden häiriö.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyspalveluiden saatavuus ei ole kaikkialla maassa riittäväällä tasolla. Tämä tunnustettiin jo hallitusohjelmaneuvoittelussa, minkä vuoksi näihin molempiin palvelukokonaisuuksiin haluttiin tehdä selkeitä kädenojennuksia siitä, millä tavalla näitä palveluita tällä hallituskaudella kehitetään. Aivan keskeistä on ja pohjan ratkaisun löytämiselle luo hoitotakuun kiristäminen. Suomalaisten terveyttä ja hyvinvointia tuetaan kiristämällä hoitotakuuta hallitusohjelman mukaisesti. Hoitotakuuta perusterveydenhuollossa tiukennetaan niin, että jatkossa kiireettömässä tapauksessa hoitoon pääsee viikon sisällä hoidon tarpeen arvioinnista. Tällä hetkellä määräaika on kolme kuukautta.

Viikon hoitotakuu koskee sekä psyykkistä että somaattista hoitoa, siis niin fyysistä kuin psyykkistäkin hoitoa. Tämä on tärkeää, koska mielenterveyshäiriöistä kärsivillä on todettu myös riittämättömästi hoidettuja fyysisiä sairauksia. Siksi molempia tarvitaan. Ne saattavat jäädä tutkimatta, jos fyysiset oireet tulkitaan psyykkisperäisiksi tai lääkkeiden haittavaikutuksiksi. On ensiarvoisen tärkeää, että ihminen saa kaikkiin vaipeoihinsa tarvitsemansa hoidon siitä riippumatta, tuleeko tarve psyykkiseltä vai fyysiseltä puolelta.

Tilanteen korjaaminen edellyttää myös koronapandemian aiheuttamien hoitojonojen purkamista. Koronapandemian jäljiltä on jäänyt hoitojonoja ja hyvinvointivelkaa, joka on paikattava. Siksi aikaisemmin tehtyjen panostusten lisäksi elpymis- ja palautussuunnitelman rahoitusta kohdistetaan ensi vuoden budjettiesityksessä jo 125 miljoonaa euroa sosiaali- ja terveydenhuollon hoito-, kuntoutus- ja palveluvelan purkuun sekä hoitopääsyn nopeuttamiseen. Yhteensä päätökset ovat 400 miljoonan kokoiset. Lisäksi työkyvyn tuen palveluihin sekä mielenterveyttä ja työkykyä vahvistaviin toimiin kohdennetaan tätä samaa rahaa 9 miljoonaa euroa.

Pohjan mielenterveyspalveluille luo kansallinen mielenterveysstrategia, joka jo mainittiinkin, ja itsemurhien ehkäisyohjelma. Vuoteen 2030 saakka ulottuvan strategian tavoitteena on turvata mielenterveystyön jatkuvuus ja tavoitteellisuus. Mielenterveysstrategiaan liittyviä rahoitettavia hankekokonaisuuksia on tällä hallituskaudella käynnissä viisi kappaletta: ensinnäkin meille kaikille tuttu sisältökehityksen ohjelma eli Tulevaisuuden sosiaali- ja terveyskeskus -ohjelma, itsemurhien ehkäisyohjelma, mielenterveysosaamisen vahvistaminen kunnissa, työelämän ja hyvän mielenterveyden toimenpideohjelma ja ehkä kaikkein ratkaisevimpana askeleena lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden kuntoon saattaminen nimenomaan siellä alhaisemmassa, matalimmassa etupäässä, eli käytännössä IPS – Sijoita ja valmenna -menetelmänkin laajentaminen ympäri Suomea.

Yksittäisinä nostoina haluan mainita mielenterveyspalveluiden kehittämisen osana nimenomaan sisältöuudistusta. Meiltä puuttuu perustason vahvat mielenterveyspalvelut, ja on ikävää, että me emme edes näitä lieviä mielenterveysongelmia hoida läpi Suomen perustasolla. [Puhemies koputtaa] Siksi meillä on isoja tehtäviä vielä tehtävänä, ja tehtävää riittää seuraavallekin hallituskaudelle.

Arvoisa puhemies! Myöhemmin jatkan sitten päihdepalveluista. – Kiitoksia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Nyt toivotaan, että teknologia pelaa. Pyydän niitä edustajia, jotka haluavat osallistua debattia, nousemaan seisomaan ja painamaan V-painiketta. — Edustaja Berg, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

15.06 Kim Berg sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Nuorten mielenterveystilanne on koronaepidemian myötä mennyt huonompaan suuntaan. Erityisesti tytöillä tilanne on varsin huolestuttava. Tuoreen kouluterveyskyselyn mukaan nuorten kokemaa ahdistuneisuutta on lisääntynyt entisestään ja myös yksinäisyydestä kärsitään yhä useammin. Kouluterveyskyselyssä lähes joka kolmas tytöistä kertoi kokevansa kohtalaista tai vaikeaa ahdistuneisuutta. Lisäksi noin puolet nuorista tytöistä kertoi kohdanneensa seksuaalista häirintää, mikä on todella huolestuttavaa.

Olemme vielä tilanteessa, jossa nuoria tukemalla voimme ehkäistä varsinaisten mielenterveyden häiriöiden syntymistä. Mikäli riittävästi tukea ei tässä tilanteessa kuitenkaan ole tarjolla nuorille, on vaarana, että osalla nuorista tilanne heikkenee ja syntyy hoitoa tarvitsevia mielenterveyden häiriöitä. Miten hallitus aikoo tähän tilanteeseen puuttua jo nyt tulevana syksynä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Juuso, olkaa hyvä.

15.08 Kaisa Juuso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Keskustelemme todella tärkeästä aiheesta tällä hetkellä. Minusta tässä on tärkeää, että mietitään myöskin syitä, mitkä johtavat näihin mielenterveysongelmiin, koska eivät ne sieltä taivaalta tipahda salaman lailla, ne kehittyvät jossakin vaiheessa.

Tällä hetkellä tiedossa on, että esimerkiksi tarkkaavuushäiriöt, joita kutsutaan myöskin lyhenteillä ADHD ja ADD, ovat asioita, joita ei tunnisteta varhaiskasvatuksessa eikä kouluissa ajoissa. Meillä on todella paljon aikuisia ihmisiä, jotka ovat vasta kolme-, neljäkymppisinä saaneet sen diagnoosin ja huokaisseet helpotuksesta, kun ovat ymmärtäneet, mistä kaikesta heidän ahdistuksensa ja masennuksensa ja kaikki vaikeudet, mitä he ovat elämässään kohdanneet, johtuvat, ja vasta siinä vaiheessa saavat sitten asianmukaista lääkitystä ja hoitoa tälle vaivalle. Kysyn ministeriltä: millä tavoin me voisimme vaikuttaa siihen, että sekä varhaiskasvatuksessa että perusopetuksessakin tunnistettaisiin [Puhemies koputtaa] nämä tarkkaavuusongelmat entistä paremmin, jotta saataisiin se tarvittava tuki niihin ajoissa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kauma, olkaa hyvä.

15.09 Pia Kauma kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Pidän erittäin tärkeänä, että tämä keskustelunaihe on otettu tänne täysistuntosaliin, ja tässä on aivan aiheellisesti tämä päihdekysymys myöskin mukana, koska aika useinhan on vaikea arvioida sitä, kumpi oli ensin, päihdeongelma vai mielenterveysongelma, koska monet nämä kysymykset nivoutuvat yhteen. Aika usein siellä on taustalla sitten esimerkiksi elämäntilanteen muutokseen liittyviä asioita — avioeroa, työpaikalta irtisanomista, taloudellisia ongelmia ja niin edelleen — eli usein kysymys on hyvin monenmoisesta vyyhdistä, jota sitten täytyy lähteä selvittämään.

Yksi asia, mitä itse olen pohtinut, on työpaikkojen valmius näitten ihmisten kohtaamiseen. Esimerkiksi työuupumuksen taustalla on usein moninaisia ongelmia, eikä siinä ole kysymys pelkästään työstä. Usein meillä työpaikoilla mielenterveysongelmat kohdataan vain niin, että annetaan ihmisille sairauslomaa ja pilleripurkki mukaan ja sitten odotetaan, että ihminen itsestään paranee sen avulla, [Puhemies koputtaa] mutta sen sijaan pitäisi olla

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

nykyaikaisemmat, uudenlaiset menetelmät, joilla ihminen kuntoutuu mahdollisimman nopeasti [Puhemies: Kiitoksia!] takaisin työyhteisön jäseneksi.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Aittakumpu, olkaa hyvä.

15.10 Pekka Aittakumpu kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni ei ole päällä. Painakaa puolitoista sekuntia.

No niin, ei sovi hätäillä tuon painikkeen kanssa, vaan täytyy jaksaa painaa vain tarpeeksi pitkään.

Arvoisa puhemies! Mielenterveyden tukemisessa ja päihdeongelmien ehkäisyssä on tärkeää saada apua ongelmiin, mutta on mentävä myös aivan alkuun. On erittäin tarpeellista ja arvokasta, että yhteiskunnassamme yhä enemmän nähdään ennaltaehkäisyn merkitys, joka tuli noissa kuulemissamme puheenvuoroissakin esille.

Erityisesti ennaltaehkäisyssä tulee muistaa, että ihmiselämä alkaa aivan pienestä. Äitien ja isien tukemista on edelleen vahvistettava, aina sieltä raskausajasta ja neuvolasta lähtien, ja myös ennalta ehkäisevien perhepalveluiden saatavuutta tulee parantaa, koska kun perheissä jaksetaan ja kun perhe voi hyvin, niin sieltä sitten voi myös kasvaa hyvinvoivia nuoria ja sitä kautta perheiden hyvinvointi näkyy myöskin sitten työelämässä. Haluaisin kysyäkin ministeri Kiurulta: [Puhemies koputtaa] millä tavalla hallitus tukee lapsiperheiden hyvinvointia?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Virta, olkaa hyvä.

15.11 Sofia Virta vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olen sekä henkilökohdaisesti että ammatillisesti erittäin kiitollinen, että tämä sali käy tätä keskustelua. Tehdesäni työtä mielenterveys- ja päihdetyön kentällä kuulin lohduttoman usein sanat siitä, miten siellä koetaan, ettei päättäjiä kiinnosta tai ettei aidosti ole tahtotilaa puuttua näihin asioihin.

On surullista, että niin koetaan, sillä ei ole kyse heistä, joilla olisi ongelmia — on kyse meistä kaikista, meidän koko yhteiskunnasta. Me emme ponnista tähän maailmaan samoista lähtökohdista, me emme tiedä, mitä elämä tuo tullessaan, kuka meistä kohtaa väkivaltaa, kuka päihdeongelmia, mutta kaikkia nämä aiheet jotenkin koskettavat. Mikään ei ole niin lohdutonta kuin kuulla lapsen tai nuoren sanovan, ettei hän halua enää elää, eikä mikään ole niin raskas taakka kuin se, että pelkää oman rakkaansa puolesta, taistelee, että hän saisi apua.

Toivon, että tässä keskustelussa ymmärretään, että me emme puhu vain sote-palveluista. Me puhumme siitä, miten tässä yhteiskunnassa turvataan sitä lapsuutta, on se sitten vaikka sivistyksen kentällä, tai miten pidetään huolta työelämästä, toimeentulosta, siitä, että sitä apua saa, ja siitä, että me emme leimaa, me emme näe mielenterveys- ja päihdehaasteita [Puhemies koputtaa] heikkoutena vaan inhimillisinä olosuhteina.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Hänninen, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

15.13 Katja Hänninen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Eduskunnan lapsen puolesta -ryhmän puheenjohtajana haluan tuoda esiin huoleni lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden tilanteesta. Jätimme myös vasemmistoliiton eduskuntaryhmässä keväällä asiasta kirjallisen kysymyksen.

Viime vuonna nuorten kriisiapua tarjoavaan Sekasin-chatiin tuli peräti 170 000 yhteydenottoa, joista vain joka viidenteen pystyttiin vastaamaan. Se kertoo suuresta hädästä meidän lasten ja nuorten keskuudessa. Mielenterveyspalveluiden osalta myös saatavuudessa on suurta alueellista vaihtelua, mikä on lasten ja nuorten yhdenvertaisuuden kannalta suuri ongelma.

Lasten ja nuorten mielenterveyspalveluiden ketju ei siis kokonaisuutena toimi tällä hetkellä. Liian usein myös toistuvat vanhempien kokemukset siitä, että he joutuvat taistelemaan saadakseen lapselleen ajoissa apua. Ei voi olla oikein, että avunsaanti on vanhempien aktiivisuuden varassa. Kysyisinkin: miten me turvataan [Puhemies koputtaa] mielenterveyspalveluiden toimivuus ja oikea-aikainen saatavuus koko maassa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ledamot Rehn-Kivi.

15.14 Veronica Rehn-Kivi r (vastauspuheenvuoro): Värderade talman! Psykisk ohälsa är för tillfället den största orsaken till att en människa blir arbetsoförmögen, och det kostar samhället miljarder årligen. Att prioritera den mentala hälsan är oersättligt viktigt och det mänskliga välbefinnandet likaså, men också en nödvändig investering som på sikt stärker både ekonomin och sysselsättningen.

Arvoisa puhemies! Arvioiden mukaan joka viides suomalainen sairastaa jotakin mielenterveyden häiriötä ja joka kymmenes suomalainen kokee elämänsä varrella ainakin yhden vakavan masennusjakson. Kansallinen mielenterveysstrategia tukee tavoitteellista suunnittelua ja antaa suuntaviivat ongelmien ratkaisemiseksi. On tärkeää muistaa, että mielenterveystyön on tapahduttava useilla eri tasoilla, monialaisesti. Sote-uudistus mahdollistaa paremman yhteistyön perusterveydenhuollon ja erikoissairaanhoidon välillä, mutta toivottavasti myös nämä mielenterveyshäiriöt voidaan tunnistaa aikaisessa vaiheessa ja hoitoon pääsee nopeammin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Räsänen, olkaa hyvä.

15.15 Päivi Räsänen kd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielenterveysstrategiassa on aivan oikein nostettu kärjeksi lasten ja nuorten mielenterveyden tila, sillä pohja mielenterveydelle, elämänmittaiselle mielenterveydelle, rakennetaan kodeissa ja kouluissa, sieltä varhaiskasvatuksesta lähtien. Mutta myös ikäihmisten mielenterveysongelmat on syytä nostaa esiin, sillä ne ovat valitettavasti kärjistyneet nyt tämän pitkän koronayksinäisyyden jälkeen.

Tänään myös vietetään omaishoitajien päivää, ja kyllä omaishoitajilta tulee viestejä siitä, että tämä korona-aika on lisännyt heidän yksinäisyyttään ja uupumustaan, koska työtaakka on ollut aiempaa sitovampi ja raskaampi. Kysynkin: millä tavalla hallitus aikoo nyt puuttua tähän ikäihmisten ja omaishoitajien [Puhemies koputtaa] mielenterveyden parantamiseen?

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Harkimo, olkaa hyvä.

15.16 Harry Harkimo liik (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, ärade talman! Olen läheisesti ollut näkemässä, miten paljon huumeriippuvuus tuottaa tuskaa perheessä. Huumeiden käyttö alkaa miedommista aineista ja voi eskaloitua koviin aineisiin. Sen jälkeen tulee rikollisuus, ja silloin on kierre valmis, ja yleensä se johtaa vankilaan. Tiedän, mitä tuskaa se tuottaa perheessä, kun ei tiedä, missä lapsi on ja onko hän elossa. Kun vankila kutsuu, tulee helpotuksen huokaus, kun tietää, missä hän on. Se häpeä, mikä vanhempia kohtaa, ja se tosiasia, että he ovat täysin yksin tämän asian kanssa, on kauhea, koska myös vankilassa saa huumeita. Siksi olisikin hyvä asia miettiä, voisiko vankilan vaihtoehto olla se, että lapsi menee vieroitushoitoon. Myös ehdonalaiseen voisi sisällyttää vieroitushoitoa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Turtiainen, olkaa hyvä.

15.17 Ano Turtiainen vkk (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Ja aluksi haluan kiittää myös näistä aloitteista.

Mutta ymmärretäänkö tässä salissa oikeasti, miksi paha olo on kansalaisten keskuudessa viime aikoina lisääntynyt? Kyllä ihmiset tiedostavat, ettei kaikki ole mennyt kuin Strömsössä, eikä pahaa oloa vähennä se, että kansalaisia ollaan nyt perustuslain vastaisesti jakamassa rokotepassilla kahteen kastiin. Nyt on aika auttaa kaikkia apua tarvitsevia, ja lähtökohta siihen on, että alamme yhdistämään kansalaisia...

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofon ei taida olla päällä.

...ja myönnämme, koko valtiovalta, eläneemme täysin harhassa tämän pandemian vuoksi. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten ministeri Kiuru, 3 minuuttia, päihdehuollot.

15.18 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Päihdepolitiikasta vielä muutama sana, jotta tämä tärkeä aihe ei jää vähemmälle. Eli kansallisen päihdepolitiikan osalta on myös paljon työtä tehtävänä. Joitakin avainlukuja: Ensinnäkin alkoholin ongelmakäyttäjää arvioidaan Suomessa kriteereistä riippuen olevan 300 000—500 000. Kun mukaan lasketaan sitten ne läheiset, jotka tästä kärsivät, niin kyllä tämäkin kysymys kohdistuu hyvin suureen joukkoon suomalaisista. Samaan aikaan huumeiden käyttö on Suomessa viime vuosina lisääntynyt, mutta kansanterveysongelmana huumeet eivät kuitenkaan ylitä alkoholia. Huumeiden osalta kansallista päihdepolitiikkaa on tehty sekä kieltojen että haittojen vähentämisen näkökulmasta. Itse keskityn tänään haittojen vähentämiseen, koska se on tontillani ja se on myös osa virallista huumeepolitiikkaa.

Lähtökohtana meillä on se, että huumeiden käytön haittojen vähentämiseen tähtääviä toimia tehdään aika joukolla. Yksi on ruiskujen ja neulojen vaihto puhtaisiin, opioidikorvaushoidot, terveys- ja palveluneuvonta, vertaiskouluttaminen ja etsivä työ. Nämä ovat vahvasti näyttöön ja vankkaan käytännön kokemukseen perustuvia interventioita, jotka räätälöidään sitten paikallisiin olosuhteisiin ja tarpeisiin.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Huumausaineiden käyttäjien terveysneuvontatyön edut ovat kiistattomat, hyödyt ovat merkittävät. Esimerkiksi uudet hiv-tartunnat ovat todella matalalla tasolla ja terveysneuvontapisteiden kautta on tehty myös monenlaista kehittämistyötä, joka on auttanut heikommassa asemassa olevien palveluiden saatavuutta. Ja on myös muistettava, että kansantaloudelliset vaikutukset ovat merkittävät, sillä pelkästään yhden hiv-positiivisen hoitokulut ovat vuositasolla 10 000—15 000 euroa.

Päihderiippuvuuksien hoidon saatavuus on heikompaa kuin minkään muun terveysongelman. Jos ei se vedä meitä vakavaksi, mikä sitten vetää? On sanottava, että Suomessa on arvioitu, että noin 35 prosenttia alkoholiriippuvuuksista on hoidon piirissä. Se on todella surullista. Tämä ei johdu yksistään siitä, että päihdepalveluiden käyttöä ei olisi riittävästi saatavilla. Se on ongelma. Palveluiden vähäinen tarjonta on aivan varmasti ongelma. Mutta tähän liittyy myös isoja riskejä sosiaalisesta stigmasta, ja riippuvuuksien luonteisiin kuuluu myös oman ongelman kieltäminen, joka pitkittää hoitoon hakeutumista.

Merkittäviä askeleita on otettu. Tässä joitakin: Ensinnäkin viime vuonna terveydenhuollon palveluvalikoimaneuvosto PALKO hyväksyi suosituksen alkoholiriippuvuuden hoidon ja kuntoutuksen psykososiaalisista menetelmistä — erittäin hieno juttu. Vuonna 21 on julkaistu [Puhemies koputtaa] tämä päihde- ja riippuvuusstrategia, josta täällä on jo puhuttu, ja nyt tehdään toimintasuunnitelma lasten ja nuorten päihitteettömyyden tukemiseen.

Sanon vielä lopuksi, puhemies, että meillä on aivan uutena lisätalousarviossa 23 miljoonaa euroa nimenomaan päihdepalveluiden saatavuuden parantamiseen. Se on minusta todella hieno avaus pitkiin, pitkiin aikoihin. Myös on tarkoitus uudistaa mielenterveys- ja päihdepalveluja koskeva lainsäädäntö vielä tällä hallituskaudella. Kyllä tässä toimia on tulossa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koskela, olkaa hyvä.

15.22 **Jari Koskela ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Tärkeä asia tänään käsittelyssä.

Olen tutkinut miesten avioeroja, ja siitä materiaalista kävi hyvin selville, että kriisitilanteissa tutkittavani eivät halunneet tai löytäneet apua tässä elämän vaikeassa kriisissä. Erään tanskalaisen tutkimuksen mukaan väestön kaikkein syrjäytynein väestöryhmä... [Puhujan mikrofonit sulkeutuu] — No niin, kuuluuko nyt? — Erään tanskalaisen tutkimuksen mukaan väestön kaikkein syrjäytynein väestöryhmä oli yli nelikymppiset, eronneet miehet... [Puhujan mikrofonit sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Nyt ainakin punainen palaa.

Kuuluuko sinne? No niin. — Elikkä, syrjäytyä-sana tulee meille suomeen ruotsin utslagen-sanasta, joka tarkoittaa 'alaslyötyä, ulosheitettyä'... [Puhujan mikrofonit sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Painakaa puolitoista sekuntia sitä painiketta.

On painettu aika montakin sekuntia, arvoisa herra puhemies. [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ehkä liikaa.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

No niin, kuuluuko nyt? — Ajatus siitä, että miehen ei kuulu jäädä rypemään tunteisiin, voi tarkoittaa hankalien asioiden välttelyä. Se voi johtaa siihen, että mies ei hae apua — on ehkä liian häpeällistä näyttää tällä tavoin heikkoutta. Masennusoireet voivat jäädä täysin vaille hoitoa, mikä pahimmillaan voi johtaa lisääntyvään päihteiden käyttöön ja jopa itsemurhaan. Avioerokriisin läpikäyneiden miesten itsemurhaluvut ovat kaksinkertaiset verrattuna normaalielämäntilanteessa eläviin. Yleisellä tasolla miesten tekemät itsemurhat ovat kolminkertaiset naisiin verrattuna. Miehet ovat ylliedustettuina itsemurhatilastoissa, ja avun kynnystä heidän kohdallaan pitäisi saada merkittävästi madallettua. Toivon, että tämäkin tullaan huomioimaan myöskin sitten terapiatakuussa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Lindén, olkaa hyvä.

15.24 **Aki Lindén sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! On erinomaista, että me kaikki olemme... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu] — Arvoisa herra puhemies! Erinomaista, että me kaikki olemme asioista suhteellisen samaa mieltä... [Puhujan mikrofoni sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Mikrofoni ei toimi näköjään.

Mitäs tässä nyt sitten tehdään? Aloitanko minä kolmannen kerran tämän? [Naurua]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kokeile vielä.

No niin. — Arvoisa herra puhemies! Olisin kertonut erään esimerkin, joka omalla tavallaan vahvistaa sitä, miten perustasoa vahvistamalla voidaan hyvinkin vaikeissa olosuhteissa toimia: Suomessa eräässä sairaanhoitopiirissä tehtiin kokeilu, jossa 40 potilasta, jotka aikaisemmin olisivat niillä oireilla ainoana mahdollisuutena voineet hakeutua psykiatrisen sairaalan akuuttiosastolle välittömästi, voitiin hyvin intensiivisellä, kotiin viedyllä, moniammatillisella tiimillä hoitaa niin, että useana päivänä tämä tiimi työskenteli siellä potilaan kotona, ja hän vietti yön turvallisissa olosuhteissa, esimerkiksi valvotusti terveyskeskuksen vuodeosastolla. Lopputulema oli, että 40:stä näin hoidetusta tapauksesta vain kolme tarvitsi sairaalahoittoa, [Puhemies koputtaa] kun aikaisemmassa mallissa se olisi ollut 40. Eli avohoidolla on mittamattoman suuret mahdollisuudet vaikuttaa tähän järjestelmään parantavasti.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Tässä on nyt jotain häiriöitä näissä mikrofoneissa, ja pahoittelen sitä, mutta jatketaan keskustelua. — Edustaja Kiuru, olkaa hyvä.

15.26 **Pauli Kiuru kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Kiitos aloitteen tekijöille — tärkeitä aiheita. Terapiatakuusta tuli kansalaisaloite lokakuussa 2019, ja ymmärtääkseni kaikki puolueet suhtautuvat siihen myönteisesti. Asia on valiokunnassa, ja kysyn, onko ministerillä tietoa, miten asian käsittely valiokunnassa etenee, ja oletteko omalla arvovalloillanne tukemassa aloitteen käsittelyä.

Toinen asia liittyy nuoriin. Tässä koronan aikana moni nuori on kokenut ahdistusta niin kuin tietysti varttuneemmatkin, ja yksi syy on se, että harrastustoiminta on keskeytynyt

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

ymmärrettävistä syistä ja näitä harrastuksista tipahtamisia on tullut valitettavan paljon. Onko hallituksella ja teillä näkemystä siitä, miten saamme harrastustoiminnasta pois tipah-taneet nuoret takaisin esimerkiksi liikunnan ja kulttuurin pariin? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Hoskonen, olkaa hyvä.

15.27 Hannu Hoskonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Aivan erinomainen keskustelualoite. Meillä tämän päivän Suomessa, aivan kuten edustaja Kontula omassa puheenvuorossaan totesi, moni vanhempi on huolissaan siitä, missä ne lapset menevät, tai oliko se toisinpäin, että lapset ovat huolissaan, missä vanhemmat ovat. No, olipa kummin päin tahansa, niin tärkeää olisi, että se ihminen pienestä alkaen tuntisi ja tietäisi sen, että kotiin voi aina mennä, kotona aina ollaan, isä tai äiti, parhaimmillaan jopa molemmat, ja niin, että lapsi tuntee olonsa koko ajan turvalliseksi, ettei tarvitse niille sivupoluille lähteä. Useimmitenhan käy niin, että kun sivupoluille sitten lähdetään, niin sieltä tulevat vastaan huumeet.

Hieman ihmettelen sitä, kun tässä salissa on käyty keskustelua siitä, että vapautetaan kannabis, ja kaikki me tiedämme, että jos kannabis vapautetaan, se aiheuttaa pahimmillaan muun muassa psykooseja. Lehdissä oli juttuja, että ensimmäisestä käyttökerrasta heidän lapsensa on joutunut psykoosiin ja joutunut vakavaan tilanteeseen. Onneksi hän selvisi siitä tilanteesta. Mutta täällä me käymme keskustelua siitä, että pitää kannabis vapauttaa, ja sitten [Puhemies koputtaa] toisaalta vaadimme sitä, että tämmöisiä asioita pitää edistää. Kannattaisi joku linjanveto tehdä joskus. [Perussuomalaisten ryhmästä: Erinomainen puheenvuoro!]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Forsgren, olkaa hyvä.

15.28 Bella Forsgrén vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää keskustelualoitteen tekijöitä. Tilanne on todella hälyttävä. Olen itsekin nähnyt, kuinka moni uupuu jo pelkästään opiskelujen aikana. Mielenterveysongelmat ovat arkipäivää, ja se näkyy myös tilastoissa. Pahinta on totta kai inhimillinen kärsimys, joka heijastuu myös lähipiiriin.

Meidän tulee varmistaa, että mielenterveysongelmat huomioidaan riittävällä vakavuudella. Ennen kaikkea meidän tulee varmistaa oikea-aikainen apu. Emme voi jatkaa näin, että ihmiset päätyvät yhä nuorempina työkyvyttömyyseläkkeelle vain sen vuoksi, että emme ole kyenneet vastaamaan hoitotarpeisiin silloin, kun hoidosta olisi ollut eniten hyötyä sekä yksilön että yhteiskunnan kannalta.

On tärkeää, että hallitus on vahvistanut mielenterveysosaamista kunnissa osana hyvinvoinnin ja terveyden edistämistä. Hankkeessa muun muassa lisätään matalan kynnyksen kohtaamispaikkoja ja digitaalisia tukimuotoja sekä vahvistetaan vertaistukea ja kokemus-asantuntijuutta osana mielenterveyden edistämistä. Tarvitaan myös varhaisen puuttumisen ja välittämisen malleja työelämään sekä laajemmin mielenterveyden häiriöiden tehokasta ja vaikuttavaa hoitamista.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Pekonen, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

15.29 Aino-Kaisa Pekonen vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielensterveysongelmat ovat yleisin syy työkyvyttömyyseläkkeelle siirtymisessä. Tässä meillä on menossa erittäin huolestuttava kehitys. Vuonna 2016 mielensterveysyistä myönnettyjen eläkkeiden määrä lähti selvään nousuun, ja jo vuonna 2020 mielensterveyden sairaudet nousivat ensimmäistä kertaa työkyvyttömyyseläkkeiden yleisimmäksi syyksi ohi tuki- ja liikuntaelinsairauksien.

Hyviä esimerkkejä varhaisesta puuttumisesta ja ennenaikaisen eläköitymisen estämisestä kuitenkin löytyy esimerkiksi S-ryhmästä ja Hailuodon kunnasta. Nämä molemmat edellä mainitut työnantajat ovat satsanneet nimenomaan esimiestyöhön ja varhaiseen puuttumiseen, ja onpa työntekijöillä ollut mahdollisuus saada myöskin lyhytterapiaa, mutta olennaista lienee se, että työntekijät on pidetty osana työyhteisöä ja työtä on räätälöity ihmisten jaksamisen mukaan. Näissä tapauksissa on hyödynnetty osasairauspäivärahaa tai osatyökyvyttömyyseläkettä. Mutta hyvä asia on se, [Puhemies koputtaa] että ihminen pysyy kiinni työelämässä eikä häntä syrjäytetä työelämän ulkopuolelle, ja näistä esimerkeistä meidän pitää ottaa mallia.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Ranne, olkaa hyvä.

15.30 Lulu Ranne ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mehän kaikki tiedämme, että nämä mielensterveyshäiriöt ovat massiivinen ongelma yhteiskunnassa. Täällä kun kuuntelee tätä keskustelua, niin yhdessä täällä surraan kuorossa, ollaan huolestuneita ja voitotellaan. Me halutaan kaikki hyvää: me halutaan lisää tukea, oikea-aikaista, vaikuttavaa tukea, apua ja hoitoa, mutta nykymentolla se ei tietenkään ole mahdollista, eli tästä nykymentosta, julkisen sektorin nykymentosta, apuja ei löydy. Niin kauan kuin me emme pistä asioita tärkeysjärjestykseen, meidän resurssimme eivät riitä siihen, että pystymme huolehtimaan asianmukaisesti suomalaisten hyvinvoinnista ja tarjoamaan heille tarvittavia mielensterveyspalveluja.

HUSissa on tällainen hanke kuin ”Terapiat etulinjaan”, ja sieltä saimme eilen valtiotavarin jaostolle tietoa esimerkiksi siitä, että vain 10 tai 20 prosenttia saa [Puhemies koputtaa] vaikuttavaa hoitoa oikea-aikaisesti. Meillä on valtava ongelma. [Puhemies: Aika!] Eikö olisi nyt, ministeri, syytä pistää suomalaisten hyvinvointipalvelut etusijalle?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Viljanen, olkaa hyvä.

15.32 Heidi Viljanen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Olemme vakavien asioiden äärellä, niin kuin ministeri Kiuru tuossa totesi. Huumeidenkäyttö lisääntyy, ja valitettavasti myös huumekuolemien määrä on viime vuosina lisääntynyt. Samaan aikaan hoitoon pääseminen on vaikeutunut viimeisten kymmenen vuoden aikana ja hoidon saatavuus on heikentynyt. Ihmiset elävät hyvin eriarvoisessa asemassa ihan riippuen siitä, mikä sattuu olemaan heidän kotikuntansa. Toisaalla palvelut ja palveluketjut pelaavat, ja toisaalla hoitoon ei pääse. Tähän yhtälöön on löydettävä ratkaisuja. Nyt hoito viivästyy ja ongelmat kasaantuvat.

Vaatimukset hoitoon hakeutuville ovat toisinaan kohtuuttomia. Päihdekuntoutukselta saatetaan edellyttää, että hoitoon hakeutuva on päihdeettä päästäkseen päihdekuntoutukseen — tämä logiikka ei toimi.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Monissa asioissa on parannettavaa, monet asiat meillä yhteiskunnassa toimivat. Mutta ennen kaikkea me tarvitaan asennemuutosta: yhdenkään ihmisen hoitoon hakeutuminen [Puhemies koputtaa] ei saa olla häpeästä kiinni.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Sarkomaa, olkaa hyvä.

15.33 **Sari Sarkomaa kok** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Mielenterveys... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Sarkomaa, pyydän teitä tulemaan tänne eteen puhumaan. Se mikrofoni ei näytä ollenkaan toimivan. — Toimiiko se viereinen mikrofoni?

Voinko puhua Ilkka Kanervan paikalta?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ole hyvä. [Naurua]

Kunnioitettu puhemies! Mielenterveysongelmat ovat keskeisin syrjäytymiseen johtava syy Suomessa. Kun mieli särkyy, moni joutuu jonoon. Ehkä vain puolet suomalaisista saa avun. Tämä keskustelualoite on erittäin tärkeä, mutta olisin pitänyt hyvänä, että samassa yhteydessä olisimme voineet vihdoinkin käsitellä kansalaisaloitteen terapiatakuusta. On kulunut 716 päivää, kun tuo kansalaisaloite saapui eduskuntaan, ja on ikävää, että hallituspuolueet ovat äänestäen estäneet tuon aloitteen käsittelyn. Siinähan olisi meille ratkaisu.

Terapiatakuu on muutakin, ministeri Kiuru, kuin ripeämpi hoitoon pääsy. Siinähan luotaisiin perustasolle tehokas mielenterveyden hoito — sehän puuttuu nykyisin useasta terveyskeskuksesta. Kysynkin hallituspuolueilta: miksi Terapiatakuu-aloitetta ei ole voitu käsitellä? Mielestäni se on kupru demokratiassa, ja kysyn ministeri Kiurulta: Toteuttaako tämä hallitus terapiatakuun? [Puhemies koputtaa] Tuleeko osana hoitotakuuta myöskin lainsäädäntö, [Puhemies: Kiitoksia!] joka tuo ne mielenterveyspalvelut jokaiselle terveysasemalle [Puhemies: Aika!] yhdenvertaisesti?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Salonen, olkaa hyvä.

15.35 **Kristiina Salonen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenterveyden sairaudet ovat Suomessa yleisin yksittäinen syy sairauspoissaoloille ja työkyvyttömyyseläkkeelle. Siitä huolimatta kaikkein heikoimmin lakisääteisiä palveluja saavat Suomessa juuri mielenterveys- ja päihdeongelmista kärsivät.

Päihdepolitiikka ja mielenterveyspolitiikka liittyvät läheisesti toisiinsa. Kaksoisdiagnoosit ovat yleisiä. Alkoholiongelmista kärsivistä noin 40 prosentilla on jossakin vaiheessa elämänsä päihteistä riippumaton mielenterveyden häiriö. Huumeongelmaisilla luku on yli 50 prosenttia. Yleisyyttä voidaan tarkastella myös toisin päin: noin 30 prosentilla mielenterveyden häiriöistä kärsivillä on jossain vaiheessa myös päihdehäiriö. Vaatii edelleen yksilöiltä valitettavan paljon rohkeutta ja voimavaroja hakeutua hoitoon. Siksi on tärkeää, että niistä kärsivä saa heti apua molempiin ongelmiin, jos kokee sitä tarvitsevansa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kosonen Hanna, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

15.36 Hanna Kosonen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Psykiatri Juhani Mattila sanoi Helsingin Sanomissa, että ennen moni oli masentunut ja ahdistunut, mutta nykyään yleisin oireyhtymä on uupumus. Uupuessa mikään ei tunnu miltään, kaikki tuntuu merkityksettömältä. Uupunut on ikään kuin syvällisesti katsottuna kadottanut koko sielullisuutensa. Mattila nostaa esiin, että yksistään normaalit hoitokeinot eli sairausloma tai lääkkeet eivät välttämättä lainkaan ratkaise haastetta, vaan siirtävät toipumista tuonnemmaksi.

On oleellista, että mielenterveysstrategia laitetaan toimeen, ihmistä käsitellään kokonaisuutena ja että erityisesti ennalta ehkäisevään matalan kynnyksen toimintaan satsataan. Siinä meillä Suomessa on todella oppimista.

Haluan nostaa erityisesti taiteen, musiikin, liikunnan ja läheisten tuen vaikutuksen. Ei maksa mitään esittää tutulle kysymys: mitä sinulle kuuluu? On viisasta ottaa mielen haasteista mahdollisimman ajoissa kiinni. Niin työpaikoilla, koulussa kuin muualla helposti saatavilla tulisi olla matalan kynnyksen keskusteluapua.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Grahn-Laasonen, olkaa hyvä.

15.37 Sanni Grahn-Laasonen kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Hallitus, missä viipyy terapiatakuu? Kokoomus on esittänyt ratkaisua näihin ongelmiin, joista tänään keskustelemme ja joista eduskunnassa tuntuu olevan ja vallitsevan laaja yhteinen ymmärrys. Meillä täytyy olla paremmat ja nopeammin, oikea-aikaisesti saatavilla olevat mielenterveyspalvelut tässä maassa.

Eduskuntaan annettiin kansalaisaloite terapiatakuusta jo lähes kaksi vuotta sitten, ja sitä on kaksi vuotta jarrutettu ja se on levännyt täällä odottamassa ikään kuin jotakin aikaa ja sellaista lupaa — ehkä teiltä, ministeri Kiuru — että tätä asiaa voitaisiin eduskunnassa viedä eteenpäin. Miksi hallituspuolueet jarruttavat Terapiatakuu-kansalaisaloitetta eduskunnassa, ja milloin pääsemme käsittelemään tämän aloitteen, johon kokoomus on esittänyt jo vaihtoehtobudjetissaankin omalta osaltaan 35 miljoonan euron rahoituksen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä. — 2 minuuttia.

15.38 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen: Arvoisa puhemies, kiitoksia! Ja kiitoksia tästä erittäin arvokkaasta keskustelusta.

Monen suomalaisen työkyky on uhattuna tai työura keskeytyy mielenterveyden ongelmien seurauksena. Myös päihdeongelmat vievät monen työkyvyn. Mielenterveyden häiriöiden perusteella korvataan nykyään jo eniten sairauspäivärahaa, kuten täällä on kerrottukin. Kustannukset menetettynä työpanoksena laskettuna ovat vuosittain noin 2,5 miljardia euroa.

Hallitus on ryhtynyt toimeen ja käynnistänyt työelämän mielenterveysohjelman. Ohjelmalla lisätään työpaikkojen ja työterveyshuoltojen valmiutta vahvistaa työntekijöiden mielenterveyttä. Toimenpideohjelmalla pyritään vaikuttamaan työkyvyttömyyseläkkeisiin ja sairauspoissaoloihin johtaviin tai niitä ennaltaehkäiseviin tekijöihin.

Yksi ydintavoite tällä ohjelmalla on muuttaa työelämän mielenterveystukea ja näkökulmaa enemmän ennaltaehkäisevään suuntaan. Ihmiset tarvitsevat tietenkin apua ongelmiin-

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

sa, mutta katsetta on käännettävä entistä enemmän ennaltaehkäisyyn, työolosuhteisiin ja johtamiseen. Keinoja tässä hankkeessa ovat työterveysyhteistyön kehittäminen, mielenterveyttä tukevien menetelmien levittäminen ja mielenterveysosaamisen vahvistaminen. Sen lisäksi, kuten ministeri Kiuru mainitsi, työelämään kuntouttavien mielenterveyspalveluiden IPS — Sijota ja valmenna -toimintamallin käyttöä laajennetaan Suomessa.

Arvoisa puhemies! Tämä koronakriisi on kuin jäävuori: me näemme sen vaikutuksista ehkä vasta huipun. Pinnan alla lymyää todennäköisesti laajoja psykososiaalisia ongelmia ja myös kasvaneita päihdeongelmia. On tärkeää, että työpaikoilla myös kysytään työkavereilta, alaisilta, ”mitä kuuluu” ja uskalletaan ottaa puheeksi päihdeongelmiin ja mielenterveysongelmiin liittyviä kysymyksiä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Risikko, olkaa hyvä.

15.40 Paula Risikko kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos tämän aloitteen tekemisestä. Tämä on tärkeä keskustelu. Mielenterveys- ja päihdepalvelujen tarvehan on nyt lisääntynyt, hoitojonot ovat kasvaneet. Lasten ja nuorten erilaisia mielenterveysongelmia on noin 20 prosentilla. Lisäksi neuropsykiatriset ongelmat ovat lisääntyneet. Mielenterveysongelmat, erityisesti masennus, ovat suurin yksittäinen syyryhmä työkyvyttömyyseläkkeiden taustalla. Myös huumeidenkäyttö on lisääntynyt, ja yhä useammat nuoret tarttuvat huumaavaan aineeseen. Niin ikään huumekuolemat ovat lisääntyneet.

Usein mielenterveys- ja päihdeongelmat kietoutuvat yhteen, ja siitä syystä nämä ovat sekä kansanterveydellisiä että kansantaloudellisia ongelmia. Tarvitaankin matalan kynnyksen palveluja, joissa päihde- ja mielenterveysongelmista kärsivät ihmiset saisivat nopeasti apua. Ja aina sitä ei saa sieltä julkiselta sektorilta. Siitä syystä peräänkuulutankin julkisen, yksityisen ja kolmannen sektorin yhteistyötä ja toivonkin, että palvelusetelit ja maksusitoumukset tulisivat apuun. Sitähän se terapiatakuukin tarkoittaa. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Koponen, Noora, olkaa hyvä.

15.42 Noora Koponen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ajattelen, että meidän tulee luoda toivoa ja turvallisuudentunnetta jokaiselle ihmiselle, ja niiden asioiden äärellä olemme nyt, kun keskustelemme tästä mielenterveys- ja päihdestrategiasta. Mielenterveyden haasteet ja päihteiden käyttö ovat yhteiskunnan turvallisuuden kannalta keskeisessä roolissa. Kukaan ei käytä päihteitä pahuuttaan, mutta ne voivat vangita ihmisen, eikä kukaan sairastu mielenterveyden häiriöön tahallaan, mutta se voi syntyä jokaiselle meistä. Usein päihde- ja mielenterveysongelmat kulkevat käsi kädessä.

Huumeiden käytön dekriminalisointi ei ole päihteiden käyttöön kannustamista, vaan käytön lopettamiseen ja avun hakemiseen tukemista. Mielenterveyden haasteisiin on voitava saada apua nyt eikä vasta silloin, kun ei halua enää elää. On voitava auttaa äitiä, joka itkee, kun on liian väsynyt, tai lasta, joka kokee, että hän ei riitä, tai nuorta, joka haluaisi elää päihteetöntä elämää mutta ei ole uskaltanut luottaa aikuiseen pyytääkseen apua. Arvoisat ministerit, [Puhemies koputtaa] millä tavoin me voimme auttaa jokaista heistä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Elomaa, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

15.43 **Ritva Elomaa ps** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenterveysongelmista on alettu puhua entistä avoimemmin, mikä on hyvä asia, sillä jokaiselle on tietysti tärkeää, että keho toimii päästä jalkoihin. Kiitos edustaja Filatoville tärkeän asian esille nostamisesta, samoin edustaja Kontulalle.

Kun katsoo Suomen huoltosuhdetta ennustavia käppyröitä, niin vakavaksi vetää. Työikäisen väestön määrä jatkaa tasaista laskuaan, kun taas eläkeläisten määrä kasvaa kiihtyvällä vauhdilla. Yhtälö ei ole kestävä. On päivänselvää, että Suomen on tehtävä kaikkensa, jotta myös yhteiskuntaamme kannatteleva työikäisten joukko säilyisi mahdollisimman työkykyisenä. Fyysisten seikkojen lisäksi työkyvyttömyyttä aiheuttavat kasvavassa määrin mielenterveysongelmat. Pidän hyvänä vetona edistää aloitteessakin alleviivattua poik-kihallinnollista yhteistyötä.

Minua askarruttaa mielenterveysstrategian käytännön toteutus. Mitä hallitus on jo saanut aikaan [Puhemies koputtaa] tällä vaalikaudella? Missä viipyy terapiatakuu? Mitä konkreettisia toimia mielenterveyshaittojen torjumiseksi tullaan vielä tekemään?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Torniainen, olkaa hyvä.

15.44 **Ari Torniainen kesk** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! [Puhujan mikrofonit sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Toimisikohan se vieressä oleva mikrofonit? — Se mikrofonit ei toimi, siirtykää viereiseen mikrofonit. — Ja vielä kerran täytyy todeta, että sekään ei toimi. [Naurua — Sari Sarkomaa: Kanervan mikrofonit toimii! — Naurua] — No niin, antaa mennä.

Arvoisa puhemies! Todellakin tärkeästä asiasta keskustellaan, kiitos aloitteen tekijöiden. Päihde- ja mielenterveysongelmat ovat todellakin hankalia ja isoja asioita, ja niitä esiintyy kaikissa ikäryhmissä. Me ollaan tässä tietysti nostettu esille nuoret ja lapset, mutta kaikissa ikäryhmissä esiintyy näitä asioita. On varmasti monia syitä, mitkä niihin johtavat, ja varmasti etenkin tämä korona-aika on edesauttanut tätä hankalaa asiaa.

Hoitoon pääsy on äärimmäisen tärkeä asia, mutta omasta mielestäni myöskin ennaltaehkäisyyn tulee panostaa nykyistä enemmän: koti, koulu, kaveripiiri, työyhteisö, ne ovat todella tärkeitä meille kaikille, ja jokaisen pitää tuntea kuuluvansa johonkin joukkoon, siihen hyvään joukkoon. Etenkin lasten ja nuorten on oltava etusijalla, ja heidät on otettava huomioon tässä ennaltaehkäisyssä. Siinä koulu ja kouluterveydenhuolto on äärimmäisen tärkeä asia. Mutta kuten täällä jo muutamat edustajat ovat nostaneet esille, [Puhemies koputtaa] niin itsekkin haluaisin nostaa myöskin vapaaehtoisjärjestöjen työn siinä ennaltaehkäisyssä [Puhemies: Aika!] ja kysyisinkin oikeastaan arvoisilta ministereiltä tästä asiasta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Peltokangas, olkaa hyvä.

15.46 **Mauri Peltokangas ps** (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kokeillaanpas, toimiiko minun mikrofonit. — Kiitän lämpimästi ensinnäkin keskustelualoitteen tekijöitä. Mielenterveyttä tulee todellakin edistää poliittisessa päätöksenteossa.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Lasten ja nuorten kohdalla, kun puhumme mielenterveydestä, esiin nousee mielestäni liian usein uusi sana ”ilmastoahdistus”. Mietin, olisiko meillä täällä mahdollista siirtyä vastuullisempaan poliittiseen keskusteluun ilmastopolitiikan osalta. Katastrofeilla ja maapallon tuhoutumisella pelottelu ei ole tässä ajassa mielenterveyttä edistävää. Törmäsin tuossa eduskunnan edessä Maapallo tuhoutuu -banderollin alla nuoreen poikaan, joka itki. Kysyin, että miksi sinä itket. Hän sanoi, että koska maapallo tuhoutuu. Pyytäisin varsinkin vihreältä liikkeeltä, että mietitään, mitä nuorillemme kerromme. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Kymäläinen, olkaa hyvä.

15.47 Suna Kymäläinen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa herra puhemies! Täytyy aloittaa kiitoksella ministeri Kiurulle. Kerroitte tässä alkuun hyvin, miten monia eri toimenpideohjelmia on valmistelussa, joten tämä asia on tässä hallituksessa ja ministerin toimesta ainakin vakavasti otettu — äärimmäisen tärkeä asia, ja luulen, että meillä jokaisella on lähipiirissä ystävänä tai perheenjäsenenä henkilö, jolla on mielenterveysongelmia.

Tässä on tuotu ansioituneesti esille sitä, että päihdeongelmat ja mielenterveysongelmat usein kulkevat käsi kädessä, mutta täytyy muistaa se hätä ja ruuhka, joka esimerkiksi itsetuhoisten nuorten osalta tällä hetkellä kentällä on. Ammatillaiset kertovat, että kun päiivestykseen tulee itsetuhoinen nuori, he joutuvat tekemään karkeasti arvion siitä, millaiset kotiolot nuorella on, ja jos luotetaan siihen, että kotona on valvovat ja turvalliset vanhemmat, pahimmassa tapauksessa tuo itsetuhoinen nuori voidaan jopa muutaman tunnin päästä kotiuttaa. Se hätä ja uupumus, joka vanhemmillä on, [Puhemies koputtaa] on käsin kosketeltavaa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Tavio, olkaa hyvä.

15.49 Ville Tavio ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, herra puhemies! Perussuomalaisten mielestä tämä hoitoonpääsy on ihan ensiarvoisen tärkeää, ja siinä mielessä uusin saman kysymyksen, mitä kokoomus teki terapiatakuusta: missä vaiheessa se menee? Mutta toki kun ymmärrän, että se terapiatakuu edellyttää niin paljon, niin vaaditaanhan tarpeeksi myös siten hoitohenkilökuntaa tai terapeutteja ja näin edelleen, että se voidaan toteuttaa?

Yhtenä vähän uutena asiana tähän hyvin laajaan keskusteluun haluaisin tuoda sen, että maailma on niin kovin muuttunut, että usein miettii, muuttuuko se aina parempaan suuntaan. Kun liikkuu tuolla alueilla, missä asuu hirveästi lapsiperheitä, niin olen huomannut, että ei siellä hirveästi silti lapsia ulkona useinkaan enää liiku, ja sitten jos liikkuu, niin tuntuu, että aina vain nuoremmalla lapsellakin on leikkipaikalla kännykkä kädessä. [Puhemies koputtaa] Tässä tämä sosiaalisen mediankin huoli luo aika paljon paineita nuorille ja muuttaa heidän käsityksiään, [Puhemies: Kiitoksia!] joten ehkä tämänkin voisi jossain vielä huomioida.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ledamot Ollikainen.

15.50 Mikko Ollikainen r (vastauspuheenvuoro): Ärade talman, arvoisa puhemies! Ensinnäkin kiitokset keskustelualoitteen tekijöille, ja myös kiitokset kaikista puheenvuoroista. — Korona on osaltaan vaikuttanut tosiaan kaikenikäisten henkiseen hyvinvointiin, mutta varsinkin lasten ja nuorten mielenterveys huolestuttaa, ja tyttöjen yksinäisyyden tunne ja

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

ahdistuneisuuden tunne ovat kasvaneet räjähdysmäisesti. Just koskien tätä lasten ja nuorten hyvinvointia siihen pitää reagoida nyt — muuten tämä on kuin tikittävä pommi.

Det är otroligt viktigt att den här debatten om mental ohälsa nu förs. Vi vet att det årligen kostar ungefär 11 miljarder euro, och vi förlorar ungefär 17 miljoner arbetsdagar på grund av det här — en enorm mängd sjukledigheter. Coronan har gjort den här situationen värre, och vi vet att det finns familjer där barnen tvingats ta en starkare roll i fortsättningen på grund av att föräldrarna mår dåligt, och så här ska det ju inte få vara. Här ser jag det som jätteviktigt att skolor och välfärdsområdena sköter lågtröskelverksamheten bra i fortsättning [Puhemies koputtaa] då välfärdsområdena kommer. — Tack.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. Edustaja Keto-Huovinen, olkaa hyvä.

15.51 Pihla Keto-Huovinen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puhemies! Kiitos keskustelualoitteen tekijöille tästä tärkeästä keskustelusta.

Päihteiden käyttö yhteiskunnassamme on jatkuvasti kasvava ongelma, ja siksi on mielestäni jopa hälyttävää, että siihen liittyvässä keskustelussa keskitytään tällä hetkellä lähinnä kannabiksen tai muiden huumausaineiden käytön dekriminisointiin tai laillistamiseen.

Suurimpaan osaan huumausaineiden aiheuttamista ongelmista ja samalla myös huumeiden käytön lieveilmiöistä on yksi selkeä ratkaisu. Se on riittävä ja oikea-aikainen, laadukas hoito, joka ottaa huomioon potilaan yksilöllisen tilanteen kokonaisvaltaisesti, erilaiset elämänhallintaan liittyvät ongelmat sekä riittävän tuen hoidosta vapautumisen jälkeen. Tällä hetkellä osa hoitoa tarvitsevista ei sitä saa — ei ainakaan ajoissa. Päihdeongelmista kärsivä saattaa joutua odottamaan hoitopaikkaa monia kuukausia, ja hoitopaikkaan pääsy riippuu [Puhemies koputtaa] kunnan tarjoamista palveluista. Täten ehdotankin, että Suomessa lanseerattaisiin terapiatakuun kaltainen päihdehoitotakuu, jolla taataan päihdeongelmaisille [Puhemies: Kiitoksia!] riittävät päihdehuollon palvelut kohtuullisessa ajassa.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Eloranta, olkaa hyvä.

15.52 Eeva-Johanna Eloranta sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kesällä ilmestyneestä kouluterveyskyselystä todellakin tuli esiin, että lasten ja nuorten... [Puhujan mikrofonin sulkeutuu]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Taas sen mikrofonin kanssa on ongelmia. Onko siinä vieressä toimiva? — No, se mikrofonin toimii. Siitä vain!

Okei, hyvä. — Arvoisa puhemies! Kesällä ilmestyneestä kouluterveyskyselystä todellakin tuli esiin, että lasten ja nuorten yksinäisyys, ahdistuneisuus, masentuneisuus ja ulkopuolisuuden kokemukset ovat menneet koronan myötä erityisen huonoon suuntaan. Nämä kaikki ennustavat vaikeampia mielenterveyden ongelmia ja myöhempää syrjäytymistä ja tarvetta kalliiden viimesijaisten palveluiden käytölle.

Kouluterveyskyselyn ohella kerätyn oppilashuollon ammattilaisten kyselyn mukaan kouluterveydenhoitajat, kuraattorit, psykologit ja lääkärit kokivat, ettei heillä ole riittävästi osaamista ja mahdollisuuksia tukea lapsia ja nuoria erityisesti yksinäisyyteen ja käy-

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

tös- ja perheongelmiin liittyvissä asioissa. Myöskin kiusaamiseen ja mielenterveydelliseen tukemiseen liittyvissä asioissa oli parantamista.

Kysynkin ministeriltä: miten huolehdimme riittävästä oppilashuollon ammattilaisten osaamisesta ja riittävästä mahdollisuuksista akuuttiin lasten ja nuorten psykososiaaliseen tukeen?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Niemi, olkaa hyvä.

15.54 Veijo Niemi ps (vastauspuheenvuoro): Kiitos, arvoisa puheenjohtaja! Jostain syystä V-nappi ei toiminut, mutta arvostan tätä puheenvuoroa siinä mielessä. — Oma kantani tietysti poliisitaustaisena on täysin kielteinen huumeiden käyttöön. En ymmärrä tässä salissa niitä puheita, jotka ovat sitä mieltä, että huumeet pitäisi vapauttaa, sallia käyttö, sallia hallussapito.

Kerron muutaman esimerkin virkavuositani: Nuori ihminen tuhoaa itsensä menemällä raiteille seisomaan ja näyttää junalle, että pysähdy, tai kiipeää kerrostalon katolle ja huutaa kavereilleen alas seitsemännestä kerroksesta: katsokaa, kun osaan lentää. Mitä mieltä te, arvon ministerit, olette, kun osa hallituksesta on sitä mieltä, että huumeet pitäisi vapauttaa? Mikä on teidän henkilökohtainen kantanne? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kivisaari, olkaa hyvä.

15.55 Pasi Kivisaari kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Parhaimmillaan työ on terapiaa, ja pahimmillaan työ on uuvuttavaa. On tehtävä, vaikka ei jaksaa, on pysyttävä määrääjoissa, vaikka laatu on huonoa, on oltava sosiaalinen, vaikka se sattuu. Mielenterveysongelmat voivat siis olla jatkuvasti läsnä, mutta ulospäin ne saattavat näkyä vasta kun fysiikka pettää. Huonomuistinen, aloitekyvytön ja väsynyt ihminen voi yhä olla työelämän näkökulmasta tarpeellinen. Moni on löytänyt avun terapiasta. Helpottaa, kun voi antaa ajatuksensa hetkeksi jonkun toisen vastuulle.

Puhemies! Mielenterveysalan ammattilaisten määrään voimme vaikuttaa, [Puhemies koputtaa] ja kyllä, yleinen ilmapiiri voisi olla ystävällisempi, sallivampi ja terveempi. [Puhemies: Aika!] Kysyisin: miten mielenterveysalan ammattilaisten määrää voitaisiin lisätä?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Mäkisalo-Ropponen, olkaa hyvä.

15.56 Merja Mäkisalo-Ropponen sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Meillä on Suomessa vähintään 22 000 niin sanottua nuorta hoivaajaa, siis alaikäistä lasta tai nuorta, jotka kantavat sellaista vastuuta omista vanhemmistaan tai perheenjäsenistään, joka ei heille kuuluisi. Suurin osa heistä auttaa tai hoitaa mielenterveys- tai päihdeongelmista kärsiviä perheenjäseniä, mutta myös vanhemman neurologinen tai somaattinen sairaus voi johtaa nuoreksi hoivaajaksi ajautumiseen.

Tällä hetkellä näitä lapsia ja nuoria ei edes tunnisteta eivätkä he saa tarvitsemaansa tukea ja apua. Tutkimusten mukaan näillä lapsilla on enemmän väsymystä, yksinäisyyttä, ahdistusta. He pinnaavat myös enemmän koulusta, ja heidän koulumenestyksensä on heikompaa. Riski syrjäytymiseen ja muihin ongelmiin siis kasvaa.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Kysynkin ministeriltä: mitä voisimme tehdä nuorten hoivaajien tunnistamiseksi, tukemiseksi ja auttamiseksi? Nämä lapset ja nuoret tarvitsevat aivan oman auttamisjärjestelmän, eikä meillä [Puhemies koputtaa] sellaista tällä hetkellä valtakunnassa ole.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen, Jari, olkaa hyvä.

15.57 Jari Kinnunen kok (vastauspuheenvuoro): Kiitoksia, arvoisa herra puhemies! Keskustelu on ollut hyvää, ja uskon, että kaikilla on aito tarkoitus pyrkiä hyvään. Keskustelu ei kuitenkaan saa kummuta siitä, että marginaalissa oleva vähemmistö on keskustelussa kuskin paikalla.

Uutta näkökulmaa kaivataan, kuten arvostettu THL:n edustaja tällä viikolla aamu-tv:ssä kertoi. Hän peräänkuulutti addiktin kohtaamista ihmisenä. Minäpä kysyn: mitäs jos todellakin muutettaisiin näkökulmaa? Järjestetään päihdehoitoa tarjoavien tahojen valvonta yhtä lailla kuin valvotaan muitakin hoito- ja hoivalaitoksia. Muutetaan hoitotakuu päihdehoitotakuuksi ja tarjotaan hoitoa oikea-aikaisesti, riittävästi ja riittävän pitkään. Vahvistetaan luottamusta päihdehoitopalvelujen tuottajiin esimerkiksi siten, että kielletään virkamiesten ja viranhaltijoiden sidokset hoitoa tarjoaviin yrityksiin, yhdistyksiin ja säätiöihin. Voisi harkita myös sitä, että poliisin hoitoonohjauksen vastaanottaminen olisi pakollista — edes sen ensimmäisen kerran.

Tässä salissa on, mutta kovin vähän, sellaisia, jotka ovat joutuneet turvaamaan lapsen kasvua ja kehitystä [Puhemies koputtaa] kiireellisen huostaanoton keinoin. Kysynkin nyt ministeriltä: miten voisimme oikeasti saada käytännössä päihdehoidon niille oikeille raitteille [Puhemies: Aika!] ja hoitopolut kuntoon?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Laakso, olkaa hyvä.

15.58 Sheikki Laakso ps (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Todellakin näitä ongelmia — mielenterveysongelmia ja yleensä alkoholiin tai päihteisiin liittyviä — on usein kahdenlaisia. On esimerkiksi alkoholiongelmaisia, niitä, jotka eivät välttämättä kärsi näistä niin sanotusti psykiatrisista ongelmista, ja sitten on tietysti sitä porukkaa, mikä kärsii näistä ja niin sanotusti ottaa lääkkeeksi näitä päihdetuotteita.

Aika useinhan se johtuu jostain, minkä takia on paha olo, minkä takia tulee riittämättömyyden tunne tai vastaava, ja nyky-yhteiskunta ei nyt millään tavalla ainakaan paranna sitä tilannetta. Koko ajan puhutaan ilmastoahdistuksesta. Puhutaan, että ei ilman koulutuksia pärjää. Vaatimukset kasvavat ja kasvavat. Me ei oikeasti anneta [Puhemies koputtaa] tässä yhteiskunnassa riittävästi sellaista, niin sanotusti, valoa tunnelin sinne toiseen päähän. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Holopainen, Mari, olkaa hyvä.

16.00 Mari Holopainen vihr (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Ei pidä aliarvioida nuorten huolta ilmastokriisistä. Nuoret kyllä hankkivat tutkittua tietoa, emmekä me saa kyseenalaistaa heidän huoltaan. He haastavat niin vihreää liikettä kuin meitä muitakin toimimaan enemmän.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Suomi sijoittuu Euroopan väkilukuun suhteutettuna kärkipäähän huumausainekuolemissa. On selvää, että meidän täytyy muuttaa meidän toimintamalliamme myöskin päihdepolitiikan osalta siten, että ihmiset saavat apua silloin, kun sitä tarvitsevat, eikä jokin ongelma estä heitä saamasta apua toiseen haasteeseen. On kyse kokonaisvaltaisesta hyvinvoinnista tai pahoinvoinnista.

Tänään illalla pian käsittelemme Helsingin valtuustostrategiaa, ja siihen on kirjattu, mikäli valtuusto strategian hyväksyy, että Helsinki ottaa terapiatakuun käyttöön vuonna 2022. [Puhemies koputtaa] Muun muassa varhaisen vaiheen mielenterveyspalveluja lisätään. [Puhemies huomauttaa ajasta] Kysyisinkin: miten varmistamme, että tällaiset toiminnot tulevat käyttöön koko Suomessa ja että niihin varataan riittävä rahoitus?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Honkasalo, olkaa hyvä.

16.01 Veronika Honkasalo vas (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kiitos ministeri Kiurulle, että hän nosti esille huumeiden käyttäjien aseman. Se on tässä keskustelussa noussut surullisen vähän esille. Ihmisarvoinen elämä ja kärsimyksestä vapaa elämä kuuluu kaikille, myös huumeiden käyttäjille. Huumausainepolitiikka laahaa pahasti perässä, se ei toimi. Huumekuolemat ovat nousussa. Huumeiden käyttäjillä on yhdeksänkertainen ennenaikaisen kuoleman riski. Aiommeko todella seistä neuvottomina näiden faktojen edessä?

Niin kuin täällä on hienosti tullut esille, mielenterveys ja päihteet usein kietoutuvat yhteen, mutta tosiasia on se, että jos on päihdetaustaa, on erittäin vaikea saada apua mielenterveysongelmiin. Asenteet huumeiden käyttäjiä kohtaan ovat hyvin kielteiset, se näkyy myös tässä salissa.

Olisin kysynyt ministeri Kiurulta: Helsingin kaupunki haluaisi pilotoida käyttöhuoneita ja tätä varten on lähestytty sosiaali- ja terveysministeriötä. Mitä tälle [Puhemies koputtaa] hankkeelle tällä hetkellä kuuluu? — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kilpi, olkaa hyvä.

16.02 Marko Kilpi kok (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies!... [Puhuja aloittaa puheenvuoron mikrofonin ollessa suljettuna]

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Ei ole päällä mikrofoni. — Kokeilkaa naapurista.

Jokohan se nyt lähti? — Nyt, hyvä!

Arvoisa puhemies! Eli mietin tätä asiaa, lähdenkö pureutumaan tähän negatiivisen kautta, ongelmien kautta, niin kuin hyvin usein on tapana, vai positiivisen kautta, ratkaisukeisesta, ja valitsin tämän toisen vaihtoehdon.

Tässä mielessä halusin nostaa esille mielenterveystaidot. Se tarkoittaa käytännössä sitä, mitä on mielenterveyden ylläpitäminen, sen kehittäminen ja resilienssi, niin että kestitään sitten niitä tilanteita, kun rupeaa nokkaan tuulemaan.

Meillä on kyllä olemassa hyviä esimerkkejä siitä, millä tavalla me voidaan tätä asiaa tehdä. Esimerkiksi Skotlannissahan on olemassa mielenterveysministerikin, ja siellä mielenterveysasiat ja mielenterveystaidot ja palvelut on jalkautettu ihmisten keskelle, missä ih-

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

miset ovat, esimerkiksi jalkapallo-otteluihin tai vastaaviin yleisötilaisuuksiin. Niitä palveluja on tarjolla silloin, kun ihmiset niitä helpoiten pystyy ottamaan vastaan, eliikkä iltai-kaan esimerkiksi.

Minä peräänkuulutan aikamoista ajattelumuutosta, asennemuutosta tässä asiassa. [Puhemies koputtaa] Meillä on esimerkiksi fyysisessä... [Puhemies huomauttaa ajasta] — No, otetaan uusi puheenvuoro sitten, jos tulee vielä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Edustaja Lindtman, olkaa hyvä.

16.04 Antti Lindtman sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluan myös kiittää näiden keskustelualoitteiden tekijöitä paitsi hyvästä aiheesta myös erittäin ajankohtaisesta aiheesta. Nimittäin meidän ollaan tilanteessa, Suomi on tilanteessa, jossa meillä on syntynyt monenlaista velkaa tämän pandemian aikana. Onneksemme valtionvelan suhteen olemme kuuluneet niihin euromaihin, joissa valtion velka on kasvanut pienimmästä päästä, mutta sitä, mikä velka meille on syntynyt hoiva- ja hyvinvointipuolella, me emme todella tiedä. Se on vasta jäävuoren huippu, jonka me näemme, ja sen vuoksi nyt, jos ajatella julkisen talouden kestävyyttä, niin tämä jälkimmäinen, hyvinvointivelka, erääntyy maksettavaksi muita aiemmin ja korko on kovempi. Sen vuoksi meillä on vain muutama vuosi aikaa vastata näihin nyt kertyneisiin. Kysyn: miten hallitus varmistaa, että nyt näistä resursseista, [Puhemies koputtaa] joita hallitus ohjaa hoivavelan purkamiseen, menee riittävästi perustasolle?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kinnunen Mikko, olkaa hyvä.

16.05 Mikko Kinnunen kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Kohtasin edellisessä työssäni yksinäisyydestä kärsiviä nuoria, mutta myös niitä nuoria, jotka kokivat, etteivät riitä. Ahdistuneisuus lisääntyy. On löydettävä juurisyyt, jotta voimme hoitaa niitä ja tehdä ennaltaehkäisevää työtä. Hyvinvoinnin perusta löytyy kotoa, rakennetaan kotona.

Arvoisa puhemies! Kysyn ministereiltä: Miten voisimme tehdä sellaisia ratkaisuja, että perheissä jaksetaan paremmin? Miten voimme tukea vanhemmuutta, erityisesti myös murrosikäisten vanhempia, jotta ongelmia ei syntyisi tai kotona osattaisiin auttaa?

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Kiviranta, olkaa hyvä.

16.06 Esko Kiviranta kesk (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenterveys-työn tärkeyttä ei voi liikaa korostaa. Terveys, sekä fyysinen että psyykinen terveys, on kaiken perusta. Mielenterveysongelmat ovat lisääntyneet, ja monet kokevat, että apua ei saa. Tämä tietysti aiheuttaa kärsimystä ja vaikeuksia mielenterveysongelmista kärsiville ja heidän lähipiirilleen, mutta lisäksi on hyvä tiedostaa, että ongelma on myös talouden näkökulmasta merkittävä koko yhteiskunnalle. Sairauspoissaolot ja työkyvyttömyys tulevat paljon kalliimmaksi kuin tehokas ja riittävä hoito. Hallitusohjelman mukainen perusterveydenhuollon hoitotakuu koskee sekä fyysisiä että psyykkisiä terveysongelmia. Tavoitteena on kohentaa tuntuvasti mielenterveyspalvelujen saatavuutta.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitos. — Edustaja Taimela, olkaa hyvä.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

16.07 **Katja Taimela sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! [Mikrofoni meni kiinni — Siirtyy edustaja Väätäisen mikrofonille.] — No, minä olen nyt edustaja Väätäinen.

Arvoisa herra puhemies! Haluan myös omalta kohdaltani kiittää edustajakollegoita Filatov ja Kontula siitä, että tämä keskustelu tänään täällä salissa käydään. Mielenterveysstrategia on aihe, josta me emme pysty tässä salissa puhumaan liikaa. Mielenterveyden vahvistaminen on kaikkien meidän tehtävä. Se on koko yhteiskunnan tehtävä, kaikkien politiikkasektoreiden. Yhteiskunnan eri osa-alueiden on otettava asia omakseen käytännön tekoina, ei vain kauniina juhlapuheina. Niin kuin olemme jo tässä keskustelussa kuulleet, liian moni joutuu siirtymään työkyvyttömyyseläkkeelle mielenterveysongelmien vuoksi. Ongelmien vuosikustannukset ovat useita miljardeja euroja, ja mikä hälyttävintä, vain noin puolet avun tarvitsijoista ennen koronakriisiä sai tarvitsemaansa tukea ja hoitoa.

Täällä on puhuttu myös terapiatakuusta. Minä itse koen, että ennemmin kuin puhuisimme ja vaatisimme erillistä terapiatakuuta, meidän on varmistettava tulevan sote-uudistuksen ja hoitotakuun myötä se, että jokaisella on yhtäläinen oikeus mielenterveyden palveluihin.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Myönnän vielä kaksi vastauspuheenvuoroa. Sen jälkeen ensimmäisille allekirjoittajille 2 minuutin puheenvuorot ja sen jälkeen ministereille 3 minuutin puheenvuorot. — Elikkä ensimmäisenä edustaja Petelius, olkaa hyvä.

16.08 **Pirkka-Pekka Petelius vihr** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies, värderade talman! Haluan myöskin liittyä tähän keskustelualoitteiden tekijöiden kiittämiseen.

On tullut tässä jo esille, että korona-aika on ollut lapsille, nuorille ja opiskelijoille erityisen raskas. Esimerkiksi yksinäisyys, kiusaaminen, syrjintä sekä opiskeluun liittyvä stressi ovat korona-aikana lisääntyneet. Koulunkäynti tai opiskelu ei saa kuormittaa kenenkään mielenterveyttä. Meidän on pidettävä huolta, että opiskeluympäristö on lapsille ja nuorille turvallinen ja että opintoihin on tarjolla riittävästi tukea, esimerkiksi riittävästi ammattitaitoista opetushenkilöstöä sekä koulukuraattoreita ja psykologeja. Vain hyvinvoiva lapsi on motivoitunut ja voi oppia.

Lisäksi on kiinnitettävä erityistä huomiota niihin nuoriin, jotka eivät opiskele tai ole työelämässä, koska heillä ei ole sitä koulu- tai työyhteisöä tukena. Siksi on erittäin hyvä, että THL on käynnistänyt selvityksen koulutuksen ja työn ulkopuolella olevien nuorten mielenterveys- ja päihdepalvelujen [Puhemies: Aika!] toteutumisesta Suomessa.

Lapsilla ja nuorilla on vielä [Puhemies: Aika!] koko tulevaisuus edessään. Panostukset tai laiminlyönnit heidän mielenterveyteensä näkyvät yhteiskunnassa vuosikymmeniä eteenpäin. — Kiitos.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja edustaja Väätäinen, olkaa hyvä.

16.09 **Tuula Väätäinen sd** (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Mielenterveysongelmien lähtökohdat ovat usein varhaisessa lapsuudessa ja nuoruudessa, ja monesti ongelmat, joita ei ole onnistuttu selvittämään, vahvistuvat myöhemmin elämän eri vaiheissa. Työelämä asettaa luontaisesti valtavat haasteet, ja niiden voittamiseksi vaaditaan usein

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

henkilökohtaista vahvuutta ja kykyä ratkaista ongelmiaan. Työterveyshuollon, työnohjauksen ja koko työyhteisön merkitys on suuri, kun hankalia tilanteita selvitetään.

Tänä päivänä hoitoonpääsy viivästyy, ja näin hoitopolku tulee pitkäksi ja toipuminen vie aikaa ja koettelee työkykyä. Meillä on vielä paljon tehtävää varhaisen puuttumisen, hoitoon ohjaamisen ja varsinaisen hoidon varmistamiseksi.

Kiitos, edustaja Virta, puheenvuorostanne. Olen kanssanne samaa mieltä.

Ja vahvistan edustaja Lindénin kertomuksen avohoidon mahdollisuuksista. Olen itse tehnyt työtä avohoidon psykoosityöryhmässä yhdeksän vuotta avohoidossa, ja kokemukseni on juuri se, mistä Lindén puhui. Onnistuneella avohoidolla voidaan välttää sairaala-hoitoja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ja sitten edustaja Kontula, 2 minuuttia, olkaa hyvä.

16.11 Anna Kontula vas (vastauspuheenvuoro): Käsi ylös kaikki sellaiset tässä salissa, joidenka henkilöhistoriaan ei liity traumaattista tai kivuliasta kokemusta, johon päihteet ovat liittyneet. [Käsiä ei nouse] — Aivan, ja tämä seurakunta on erityisen suojattua ja turvattua elämää eläneitä ihmisiä verrattuna siihen, mitä suomalaiset ovat keskimäärin. Me kaikki tiedetään, että päihteet ovat iso, läpileikkaava asia meidän yhteiskunnassa. Kuvitelkaapa nyt hetki, millainen tämä yhteiskunta olisi, jos näitä kivuliaita, traumaattisia kokemuksia ei olisi. Millaisessa yhteiskunnassa me silloin elettäisiin? Olisiko meillä tämän tason mielenterveysongelmia? Olisiko meillä niitä monia muita, talousongelmia, lastensuojelun ongelmia, joiden kanssa me nyt painitaan?

Miten on mahdollista, kun me kaikki täällä tiedetään, minkä kokoisesta ongelmasta on kysymys, että me ei saada järjestettyä päihdesairaiden palveluja edes lain edellyttämälle minimitasolle? Jos me pystyttäisiin takaamaan ihmisille ne palvelut, joita nykyinen laki edellyttää, niin se olisi jo valtava harppaus suhteessa siihen, mikä tilanne tällä hetkellä on. Jos me pystyttäisiin takaamaan suomalaisille, että myös päihdesairaiden perusoikeudet toteutuvat niin kuin me ollaan laissa luvattu, että ne toteutuvat, se olisi valtava harppaus suhteessa siihen, mikä tilanne tällä hetkellä on. — Ei muuta lisättävää.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Edustaja Filatov, olkaa hyvä.

16.12 Tarja Filatov sd (vastauspuheenvuoro): Arvoisa puhemies! Haluaisin oikeastaan haastaa meidän työelämää tekemään parhaansa sen eteen, että me pystymme ehkäisemään mielenterveyshäiriöitä. Jos ajattelemme, että meillä on käytössä 11 miljardia tähän asiaan, niin oleellista on se, että me käytämme sen riittävän varhain, ja tämä sama varhain käyttämisen periaate liittyy myös työelämään. Jos me ajattelemme, että tällä hetkellä mielenterveyden häiriöiden työmarkkinakustannukset ovat lähes 5 miljardia euroa vuodessa, niin käyttämällä tuon rahan aiemmin eikä vasta myöhemmin me saisimme parempia tuloksia.

Jos ajattelemme vaikkapa fysikaalista hoitoa, niin monella työpaikalla on itsestään selvää, että kun hartiat ovat jumissa, siihen saa fyssarin apua tai jotakin muuta apua. Mutta kun mieli on jumissa, niin ihminen laitetaan odottamaan tai sitä ongelmaa vähätellään tai siihen ei puututa millään tavalla. Sen vuoksi on äärimmäisen tärkeää ajatella, että myös mielenterveyden asiat ovat meillä työterveydenhuollossa samalla tavalla läsnä kuin muut terveydenhuollon asiat.

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

Esimerkiksi Työterveyslaitos on arvioinut sitä, mitkä toimet vaikuttavat mielenterveyden häiriöiden ennaltaehkäisyssä. Sieltä nousee liikunta, sieltä löytyy tällainen nopea ja varhainen psykoterapia ja osasairauspäiväraha, ja nämä ovat niitä välineitä, joilla asiaan voidaan puuttua. Mutta monet yritykset, jotka ovat ottaneet tällaisen pikaterapian omaan käyttöönsä ja repertuaariinsa, itse asiassa ovat saaneet lisää hyvää viivan alle. Kyse ei ole siitä, että se maksaisi lisää, vaan siitä, että se voi tuoda jopa taloudellista hyötyä, puhumattakaan inhimillisestä.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Sarkkinen, olkaa hyvä.

16.14 Sosiaali- ja terveysministeri Hanna Sarkkinen: Arvoisa puhemies! Kiitoksia kaikille tästä erittäin tärkeästä keskustelusta. Päihde- ja mielenterveysongelmien vaikutukset ovat inhimillisesti raskaat suomalaisille, mutta myös niiden taloudelliset vaikutukset ovat raskaat meidän kansantaloudellemme. Ja jo pienetkin muutokset ja parannukset voisivat tuoda merkittäviä työllisyys- ja talousvaikutuksia. Jo 5 prosentin alenema mielenterveysperusteisissa työkyvyttömyyseläkkeissä toisi noin 2 500 hengen positiivisen työllisyysvaikutuksen. Eli kun puhumme työllisyystoimista, niin me emme voi sivuuttaa mielenterveyttä, mielenterveyspalveluiden vahvistamista ja mielenterveysongelmien ennaltaehkäisyä.

Arvoisa puhemies! Vastaisin ministeri Andersonin puolesta hänen pyynnöstään. Täällä on paljon kannettu huolta nuorten tilanteesta ja myös koulujen ja oppilashuollon roolista mielenterveyspalveluissa. Ministeri Andersson on tuomassa pian eduskuntaan lakiesityksen, jossa oppilas- ja opiskeluhuoltolakeja muutetaan siten, että laki säädetään sitovasta mitoituksesta psykologeja ja kuraattoreita koskien. Tämän lain tavoitteena on tietysti tuoda oppilashuollon palvelut yhdenvertaisemmin ja oikea-aikaisesti ja tasa-arvoisesti lasten ja nuorten saataville ja sitä kautta edistää oppimista, psyykkistä ja fyysistä terveyttä ja sosiaalista hyvinvointia. Eli tällainen myönteinen lakimuutos on pian eduskuntaan tulossa.

Arvoisa puhemies! Mielestäni edustaja Kilpi nosti esiin tärkeän näkökulman eli mielen terveystaidot ja mielen hyvinvoinnin vahvistamisen. Näen tämän tärkeänä näkökulmana. Meidän täytyy kehittää meidän palvelujärjestelmää ennaltaehkäisevään suuntaan, mutta terveyden edistämisen näkökulma ja sen vahvistaminen ja osaamisen vahvistaminen koko yhteiskunnassa ovat nähdäkseni erittäin tärkeitä nostoja.

Ensimmäinen varapuhemies Antti Rinne: Kiitoksia. — Ministeri Kiuru.

16.16 Perhe- ja peruspalveluministeri Krista Kiuru: Arvoisa puhemies! Kiitän edustajia erittäin hyvästä keskustelusta, ja hyvin harvoin on itse asiassa ollut näin voimaannuttavaa. Tämä työsarka, joka meillä on edessä, on kyllä tässä tunnustettu ja hyvin vakavasti otettu aikamme haasteet. Ei täällä eduskuntasalissa kannata syytellä toisiamme siitä, mitä on jäänyt tekemättä tai mitä pitäisi tehdä. Kyllä me kaikki olemme tässä samassa veneessä, ja näitä asioita pitää korjata.

Muutaman aiheryhmän kysymyksiin vastauksia. En valitettavasti pysty ihan kaikkiin nyt vastaamaan, mutta edustajat Viljanen ja Filatov puhuivat minusta tästä yhdenvertaisuudesta, ehkä moni muukin viittasi siihen. Tämä eriarvoisuus, se, että oman paikkakunnan palvelutaso, hoitopolku, on hyvin erilainen riippuen siitä, missä asutaan, ja tämä yhdenver-

Punkt i protokollet PR 110/2021 rd

taisuus on iso kysymys meille, ja tämä ei voi jatkossa olla näin. Se on tosiasia, joka on tunnistettava. Edustaja Filatov puhui siitä, että meidän on pakko tajuta, että tämä maksaa joka tapauksessa. Tehdäänkö se nyt vai myöhemmin, kuten edustaja Lindtman viittasi käsittääkseni sosiaaliseen kestävyysvajeeseen: tehdäänkö tämä myöhemmin vai nyt? Nyt kannattaisi satsata. Sen sijaan, että maksetaan mekaanisina kuluina 7 miljardia, olisiko järkevämpää tehdä jo nyt toimia, joilla ennalta ehkäistäisiin? Nämä ovat minusta tärkeitä.

Sitten tullaan siihen, että ketkä mukaan talkoisiin. Me tarvitaan kaikkia. Edustajat Toriainen, Risikko, kysytte, ovatko järjestöt, onko yksityissektori. Kyllä kaikkia tässä tarvitaan, ei tätä saada pelkästään näillä nykyisillä julkisen resursseilla kuntoon.

Lapset ja nuoret ja perheet: Kim Berg aloitti tämän hyvän keskustelun. Tässä moni edustaja — Berg, Hänninen, Aittakumpu, Eloranta et cetera, ja myöskin Kymäläinen — puhui erityisesti näistä itsetuhoisista nuorista. Nämä ovat todella kovia hätähuutoja, meidän lapset ja nuoret voivat todella huonosti. Minä monesti mietin, miten kouluissa jaksetaan oppia enää, kun ihmiset voivat jo kouluissa niin huonosti. Meillä on paljon itsetuhoisia nuoria, ja nyt ensimmäistä kertaa me ulotetaan tämä keskusteluapu sinne matalan kynnyksen päähän. Oma haaveeni on, että kaikissa kouluissa se olisi, mutta kun me lähdimme 2019 syksyllä tähän, niin se ei ihan sormea napsauttamalla toimi. Mutta yli 800 ammattilaista on koulutettu näihin keskusteluavun metodeihin. Kyllä maailmaa siis pystytään muuttamaan.

Hoitotakuu: Eloranta oppilashuollon näkökulmasta, mitä siellä, Forsgrén oikean avun näkökulmasta, Sarkomaa terapiatakuun näkökulmasta, sisältöuudistuksen näkökulmasta. Meidän on pakko saada vaikuttavuutta tähän kenttään, siksi me tehdään sote-sisältöuudistusta. Me laitettiin just 132 miljoonaa euroa kentälle rahaa, ja tiedättekö, että ehto on se, että jos ei rupea tapahtumaan, niin rahat voidaan kerätä pois. Kaksi ehtoa: toinen on hoitotakuun edistäminen, toinen on lasten ja nuorten ja aikuisten mielenterveyspalveluiden saatavuuden varmistaminen. [Puhemies koputtaa] Jos se ei parane, niin rahat kerätään pois.

Järjestelmän osalta on tehtävä isoja reformeja, jotta tämä homma tulee toimimaan, ja sitä me tehdään sisältöuudistuksessa nyt. Kyllä meillä on aika isot jutut meneillään, mutta meidän pitää kaikkien onnistua yhdessä.

Förste vice talman Antti Rinne: Tack. — Och nu är debatten avslutad.

Jag beklagar problemet med mikrofonerna. Inför morgondagens frågestund förbereder vi oss så att det här systemet säkert är i skick. Det här är verkligen tråkigt, men det går inte att göra något åt de här tekniska problemen under plenums gång. Därför kunde jag inte avbryta, men jag kunde inte heller korrigera situationen.

Riksdagen avslutade debatten.

Ärendet slutbehandlat.